

Trainershandleiding

Signaleren behoefte zingevingsondersteuning en matching vraag en aanbod bij 50+ en mensen in de palliatieve fase en hun naasten in de thuissituatie

Kenniscentrum Zorginnovatie

Deze trainershandleiding is geschreven voor geestelijk verzorgers die de training 'Signaleren behoefte zingevingsondersteuning en matching vraag en aanbod bij 50+ en mensen in de palliatieve fase en hun naasten in de thuissituatie' verzorgen aan zorgprofessionals en vrijwilligers.

Vormgeving: Kenniscentrum Zorginnovatie, Hogeschool Rotterdam

Beelden: Joke de Koeijer, Katja van der Linden, Shutterstock, Pexels

Contactgegevens

Katja van der Linden
c.j.p.h.van.der.linden@hr.nl

Introductie van de training

Waarom?

In het kader van de subsidieregeling Geestelijke verzorging thuis¹, heeft in onder andere in de regio West-Brabant/Tholen in 2020/21 het actieonderzoek Linking-Zin² plaatsgevonden.

De subsidieregeling biedt de mogelijkheid om in de thuissituatie geestelijke verzorging te bieden bij 50 plussers, volwassenen en kinderen in de palliatieve fase en hun naasten. Tot 2019 was geestelijke verzorging uitsluitend mogelijk in een 24 uren zorgvoorziening.

In de eerste fase van het onderzoek bleek dat burgers die op zoek zijn naar ondersteuning bij zingevingsvragen onvoldoende op de hoogte zijn waar ze terecht kunnen. Bovendien zijn de behoeften van burgers aan ondersteuning zeer uiteenlopend. Ook professionals bleken lang niet altijd te weten waar ze een cliënt naar toe kunnen verwijzen als zingevingsondersteuning nodig is. Zorgprofessionals merkten op dat ze graag meer tips en tools zouden hebben om ondersteuningsbehoefte bij zingevingsvragen te kunnen signaleren en cliënten zo nodig te kunnen verwijzen naar de juiste zingevingsondersteuner. Met name in de fase na het ontslag of de overdracht vanuit het ziekenhuis of revalidatiecentrum naar de thuissituatie werd er een gat ervaren.

In de zoektocht in het vormen van een brug over deze kloof zijn twee initiatieven verder ontwikkeld. De eerste is een Zinpraatkaart met daarop gespreksvragen en informatie. De andere is een training voor zorgprofessionals en vrijwilligers met tips en tools over het signaleren van zingevingsvragen, ondersteuning en het gebruik van de Zinpraatkaart.

Wat?

Dit is een handleiding voor de training die kennis en vaardigheden aanreikt over het signaleren van zingevingsvragen, mogelijke ondersteuningsbehoefte en verwijsopties. Ook is er tijdens de training gelegenheid om kennis te maken met het beschikbare hulpmiddel (Zinpraatkaart) en de praktische mogelijkheden van dit hulpmiddel te ontdekken en te oefenen.

Hoe?

De training is opgedeeld in twee dagdelen van drie uur met een tussenliggende periode van 6-8 weken. Voor beide trainingen is er een accreditatiemogelijkheid voor verpleegkundigen en verzorgende bij de beroepsvereniging V&VN.

Dagdeel 1: Theoretische verkenning van het onderwerp, interactieve momenten uitwisseling in relatie tot de verkenning. Introductie, oefenen van praktische mogelijkheden over de inzet van de Zinpraatkaart.

Dagdeel 2: Casuïstiekbespreking aan de hand van door de deelnemers ingebrachte cases in relatie tot de theorie en praktijk uit de eerste lesdag, inclusief het in de praktijk inzetten van de Zinpraatkaart.

Voor Wie?

Zorgprofessionals die betrokken zijn bij ontslag- of overdracht procedures en van nazorgloketten, wijkverpleegkundigen en andere zorgverleners thuiszorg, praktijkondersteuners huisartsen, vrijwilligers palliatieve thuiszorg, life coaches ziekenhuis, medewerkers dagbesteding, mantelzorgondersteuners en ouderenadviseurs, medewerkers van klantenservicebureaus zorginstellingen.

Door Wie?

De training wordt verzorgd door een geestelijk verzorger die goed bekend is met geestelijke verzorging thuis (GV Thuis), c.q. verbonden is aan een Centrum voor Levensvragen.

¹ Factsheet GV in de thuissituatie (netwerkpalliatievezorg.nl)

² <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/onderzoek/projecten-en-publicaties/zorginnovatie/samenhang-in-zorg/linking-zin/project/#flex>

Inhoud en opzet trainingen

Dagdeel 1

Verkenning thema zingeving, zingevingvragen en behoefte aan ondersteuning bij zingevingvragen. (3 uur)

Algemeen doel:

Aan het eind van de eerste training:

- Herkennen de deelnemers hun eigen bron aan zingeving, zowel privé als in het werk,
- hebben de deelnemers een eerste kennismaking gehad met minimaal twee theorieën over zingeving,
- zijn deelnemers in staat om zingevingvragen te signaleren en hierover met elkaar en cliënten in gesprek te gaan,
- zijn deelnemers in staat om mogelijke behoefte aan ondersteuning bij zingevingvragen te ontdekken en daarop te reageren/verwijzen,
- hebben de deelnemers inzicht en tools in de mogelijkheden en gebruik van het hulpmiddel (Zinpraatkaart).

Vorbereiding (individueel) voorafgaand aan de eerste training:

- Ten behoeve voorstelrondje:
 - Breng een voorwerp mee wat voor jou persoonlijk van waarde is in je werk of
 - Zoek een foto of tekst uit die in de loop van de tijd symbool is komen te staan voor de wijze en waarde van je werk.
 - Lezen over zingevingaspecten in model van Positieve Gezondheid en het ABC-model
 - a. <https://www.iph.nl/kennisbank/doorontwikkeling-mijn-positieve-gezondheid/>
Kijk met name onder de kopjes: Positieve Gezondheid en Kennis.
 - b. <https://www.pallialine.nl/zingeving-en-spiritualiteit>
Met name het hoofdstuk over diagnostiek, rapportage en verwijzing.

	Onderwerp en doel	Werkvorm en aandachtspunten docent
1. 30 min.	<p>Welkom en (voorstel)rondje aan de hand van opdracht die deelnemers vooraf hebben ontvangen.</p> <p>Doel: sensibiliseren en verwoorden van eigen bron is die raakt aan zingeving en zorgverlener zijn.</p>	<p>Voorstelrondje mogelijkheden: Met voorbereiding vooraf deelnemers: Breng een voorwerp mee wat voor jou persoonlijk van waarde is in je werk of zoek een foto of tekst uit die in de loop van de tijd symbool is komen te staan voor de wijze en waarde van je werk.</p> <p>Zonder voorbereiding vooraf deelnemers: Twee aan twee interview met elkaar kennismaken. Accent op waarde in/voor je werk. Foto/beeld kiezen en daarover aan elkaar vertellen. Accent op waarde in/voor je werk. Voorbeelden: zie bijlage 1. Anders door trainer te bepalen.³</p>
2a. 30 min.	<p>Introductie en verkenning van het domein zingeving, zingevingvragen en vraag en aanbod van ondersteuningvragen.</p> <p>Doel: inzicht verkrijgen wat zingeving is, dat zingevingvragen in zorgsituaties voorkomen, te signaleren zijn en welke betekenis ze kunnen hebben.</p>	<p>Gebruik van teksten, filmmateriaal, praktijkvoorbeelden die herkenbaar over zingeving, zingevingvragen gaan. Beeldmateriaal, teksten kunnen door trainer zelf geselecteerd worden. Deelnemers stimuleren om met eigen praktijksituaties te komen.</p>

<p>2b. 30 min.</p>	<p>Inhoudelijke/theoretische verdieping domein zingeving:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Via model positieve gezondheid. • Via ABC-model uit Richtlijn zingeving en spiritualiteit in de palliatieve zorg. <p>Doel: inzicht en handvatten geven om jezelf en eigen werk te plaatsen binnen het domein van zingevingsvragen in het alledaagse.</p> <p>Toepassen en oefenen met thema zingeving en zingevingsvragen in de werkpraktijk in relatie tot signaleren ondersteuningsbehoefte.</p> <p>Oefenen van inzet en gebruik van hulpmiddel tijdens signalerings- en verwijsgesprek zingevingsvragen en zingevingsondersteuning.</p>	<p>Iedereen heeft de gelegenheid gehad om kennis te nemen van de theorie van het ABC model en Positieve Gezondheid.</p> <p>Er kan volstaan worden met een korte verbinding naar de onderliggende theorie van de modellen en de mogelijkheden in relatie tot de praktijk (zie voorbereiding).</p> <p>Introductie/ kennismaking: Gebruik van spinnenweb tool vragenlijst positieve gezondheid.</p>
<p>3. 60 min.</p>	<p>Introductie en oefenen met de Zinpraatkaart.</p> <p>Doel: inzicht in de achtergrond en inhoud van de Zinpraatkaart.</p> <p>Oefenen en zelf ervaren wat de kaart doet.</p> <p>Inzicht en oefenen in de mogelijkheden van de praktische inzet van de Zinpraatkaart.</p>	<p>Zinpraatkaart introduceren en integreren in theoretische en praktisch aangereikte kennis en tools.</p> <p>Oefenen met de zinnen op de Zinpraatkaart in relatie tot de theorie en concreet gebruik van de kaart in de praktijk.</p> <p>Ik mis je...</p> <p>Ik hoop op...</p> <p>Ik geloof in...</p> <p>Ik geniet van...</p> <p>Ik heb (geen) zin om....</p> <p>Ik ben verdrietig om.....</p> <p>De wijze van oefenen kan de trainer zelf bepalen.</p> <p>Twee aan twee, in drietallen of in de hele groep.</p> <p>Keuze maken tijdens bijeenkomst afhankelijk van de groepsgrootte, interactie tijdens de bijeenkomst en beschikbare tijd.⁴</p>
<p>4. 15 min.</p>	<p>Opdracht aanreiken voor de volgende bijeenkomst: Beschrijf in het kort één casuspraktijkervaring van een gesprek waar signaleren van zingevingsvragen en verwijzen naar zingevingsondersteuning aan de orde is geweest. Geef tevens weer hoe het gebruik van het hulpmiddel is ervaren.</p>	<p>Vervolgafspraken en praktijkopdracht voor de volgende bijeenkomst.</p> <p>De casus hoeft niet vooraf ingestuurd te worden.</p> <p>Datum en tijd voor de vervolgbijeenkomst afspreken/ checken.</p>
<p>5. 15 min.</p>	<p>Afronding</p> <p>Rondje met ervaring in één zin.</p> <p>Aandacht voor evaluatieformulieren.</p>	<p>Digitaal evaluatieformulier invullen. Zo nodig na afloop toesturen via de mail.</p>

³De ervaring leert dat niet iedereen eraan denkt om een voorwerp mee te nemen naar de training. Met deze keuzemogelijkheden achter de hand kan de trainer hierop inspelen.

⁴In de pilotfase waren de groepen klein en is er gekozen om het gebruik van de Zinpraatkaart gezamenlijk te bespreken. Voorkeur is echter het werken in drietallen, waarbij één de vragensteller is, de ander degene met een zingevingsbehoefte en de derde kan observeren en feedback geven.

Dagdeel 2

Verdieping aan de hand van reflectie op ervaringen en casuïstiek deelnemers. (3 uur)

Doel:

Aan het eind van deel 2 van de training:

- Heeft elke deelnemer de ingebrachte casuïstiek geheel of gedeeltelijk kunnen inbrengen en bespreken met de andere deelnemers.
- Zijn de deelnemers in staat om te reflecteren op de eigen casus. Hierbij worden theorie, praktijk en eigen handelen met elkaar verbonden.
- Zijn de deelnemers in staat en aangemoedigd om het geleerde en ontdekte verder in de dagelijkse werkpraktijk in te zetten.

Vorbereiding: Deelnemers gaan in hun contacten met cliënten in gesprek met behulp van de Zinpraatkaart. Ze beschrijven een casus over deze praktijkervaring en nemen deze mee naar de bijeenkomst.

	Onderwerp en doel	Werkvorm en aandachtspunten docent
1. 20 min.	Welkom en kort rondje hoe iedereen er bij zit.	Vorm naar eigen keuze en inzicht trainer.
2. 100 min.	Bespreken en reflecteren op uitgewerkte praktijkopdracht. Doel: <ul style="list-style-type: none">• Koppeling stof van cursus met eigen praktijk.• Praktijkervaringen: Signaleren, gesprek en inzet Zinpraatkaart.• Reflectie op eigen handelen en leerervaring. Reflectie op praktijk en werkbaarheid hulpmiddel.	Iedere deelnemer komt zo veel mogelijk aan de beurt. Volgorde in afstemming met de groep. Wijze van bespreken naar keuze, dan kan via een gekozen intervisiestrategieën of in een vrije vorm. Een en ander ook laten afhangen van de aard en dynamiek van de groep.
3. 30 min.	Bespreken van mogelijkheden voor het vervolg. <ul style="list-style-type: none">• Continuering, monitoring, onderlinge uitwisseling, intervisiegroepen.	Ieder krijgt de mogelijkheid een idee in te brengen. Haalbaarheid en bereidheid voor vervolginzet over zingevingsondersteuning verkennen en behoefte (frequentie, vorm, inhoud) aan vervolgbijeenkomsten en dergelijke inventariseren.
4. 30 min.	Evaluatie en afronding. Rondje met 1 afsluitend woord door ieder. Uitreiken certificaten.	Invullen digitale evaluatieformulieren (eventueel later via mail sturen) Certificaten aanwezig. Afspraken over communicatie vervolgmogelijkheden.

Overzicht bronnen en info ten behoeve van de training

1. Internet

- <https://www.iph.nl/kennisbank/doorontwikkeling-mijn-positieve-gezondheid/> opgehaald op 10 februari 2022
- <https://www.pallialine.nl/zingeving-en-spiritualiteit> opgehaald op 10 februari 2022

2. Overig

HUBER, M. e.a., *Handboek positieve gezondheid in de huisartsenpraktijk: samenwerken aan betekenisvolle zorg*, Houten 2021.

WEIHER, E., *Das Geheimnis des Lebens berühren. Spiritualität bei Krankheit, Sterben, Tod –Eine Grammatik für Helfende*, Stuttgart 2009.

LEGET, C., *Ruimte om te sterven. Een weg voor zieken, naasten en zorgverleners*, Tiel 2012. (nieuwe editie)

3. PowerPoint

De PowerPoint van de inhoud van de pilottrainingen. © Madeleine Timmermann

4. Factsheet met relevante onderzoeksgegevens actie-onderzoek Linking-Zin

[Linking-Zin: Project - Hogeschool Rotterdam](#)

5. Voorbeeld hulpmiddel/ansichtkaart

Evaluatieverslag trainer

Datum en tijd:

Locatie:

Soort deelnemers:

Dagdeel 1

Onderwerp en doel		Werkvorm
1.	Plus	Plus
	Min	Min
	Aandachtspunten volgende keer	Aandachtspunten volgende keer
2.	Plus	Plus
	Min	Min
	Aandachtspunten volgende keer	Aandachtspunten volgende keer
3.	Plus	Plus
	Min	Min
	Aandachtspunten volgende keer	Aandachtspunten volgende keer
4.	Plus	Plus
	Min	Min
	Aandachtspunten volgende keer	Aandachtspunten volgende keer

Plus en min toelichten waarom:

Overige opmerkingen:

Dagdeel 2

Onderwerp en doel

1. Plus

Min

Aandachtspunten volgende keer

Werkvorm

Plus

Min

Aandachtspunten volgende keer

2. Plus

Min

Aandachtspunten volgende keer

Plus

Min

Aandachtspunten volgende keer

3. Plus

Min

Aandachtspunten volgende keer

Plus

Min

Aandachtspunten volgende keer

4. Plus

Min

Aandachtspunten volgende keer

Plus

Min

Aandachtspunten volgende keer

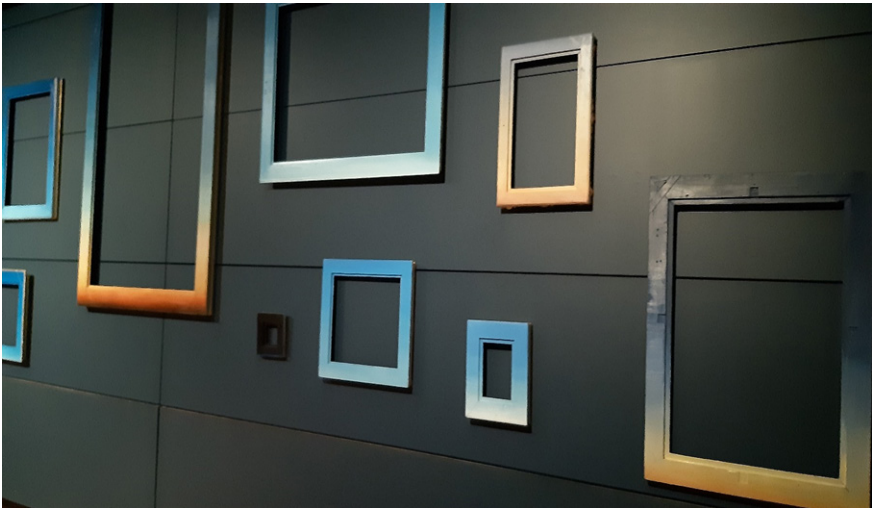
Plus en min toelichten waarom:

Overige opmerkingen:

Bijlage 1 Foto's bij dagdeel 1 onderdeel 1

Kenniscentrum Zorginnovatie

- Rochussenstraat 198
3015 EK Rotterdam
- KenniscentrumZorginnovatie@hr.nl
- 010 - 794 5342
- www.hr.nl/zorginnovatie
- @KCZorginnovatie
- @kenniscentrum-zorginnovatie

Meer informatie over het project

- www.hr.nl/Linking-Zin